

WILLIAM S. BURROUGHS

”Rutkasti tekeillä unirintamalla”

(Brion Gysinille 30. lokakuuta 1970 Lontoosta)

Allen Ginsbergille lokakuun alussa 1954 New Yorkista
”Olen palannut Pohjois-Afrikkaan *jotakin vuosia sitten*. Tapaan hotkaisevan hompsterin, joka painottaa joka sanaa turskin kaksimielisesti. Tämän *campin* alla tuntuu uskomatonta pahuutta. Hän takertuu minuun, muuttaa asumaan kanssani. Minua etoo, aivan kuin joku yököttävä hyönteinen tarraisi kiinni ruumiiseeni. Kadulla tapaamme kaksi lesboa, jotka homolesbolaista väriä tunnustaan sanovat ’Terve, pojat’. Karnea, kuollut, rituaalitervehdys, josta käännyin pois kakoen inhotuksesta. (Silkkaa balettia.) Hompsteri antaa minulle postini, jonka hän on noutanut lähetystöstä. *Jokainen kirje on avattu*, ja ne on läjätty yhteen, konekirjoitettuja liuskoja, *en saa selvää, keneltä ne ovat*. Selaan sivuja löytääkseni *kirjeen lopun* ja allekirjoituksen. Ei löydy.

Lähden pois pitkää kuivaa valkoista tietä. Vaara ylittää. Se väreilee ilmassa kuivana ja ruskeana kuin hyönteisen toisiaan hankaavat siivet. Ohitan nukkuvien ihmisten kylän: siellä eletään parin jalan korkuisissa teltoissa, jotka muodostuvat rautalankakehikoihin kiinnitetystä mustista kankaista. Palaan kaupunkiin. Kaikkialla väreilee nyt kauheasti, kuivasti, kuolleesti. Ei oikeastaan *ääntäkään, taajuutta, aallonpituutta*.

Värähtely tulee tornimaisesta rakennelmasta. Sen synnyttää pyhä mies. Hänellä on mustat kasvot. Hän vaatii kaupunkilaisilta lisää rahaa. Hänen vastustajansa ovat kaksi arabia, ainoat näkemäni elävänkaltaiset ihmiset. Toinen on nelikymppinen tarmokas mies, toinen poikanen. Kävelen heidän luokseen ja kysyn: ’Paljonko annatte, jos tapan pyhän miehen?’ Kiistelemme hinnasta, mutta kumpikin osapuoli tietää, että se ei ole pääasia. Typeryksissäni menen kehuskelemaan pojalle ampumataitojani, ’enkä pane pahakseni veitsenkään käyttämistä’. Hän katsoo minuun ja nauraa, *ymmärtää kaiken*. Saan heiltä setelin asekauppaan, josta hankin kiväärin. Lähden kaupunkiin. Joku kaveri on mukani. Hän sanoo, että

pyhä mies on *oikeassa*, meidän täytyy *hyväksyä hänet*. Olen kertoa hänelle aseesta, mutta sanonkin sen sijaan: ’Sinulle minä en suunnitelmistani puhu.’

Hän sanoo: ’Sen kun olet kertomatta sitten. Minä kertoisin hänelle. *Hölmöläinen!* Hän tietää tyhmästä suunnitelmastasi!’ Hän huutaa tämän kovin intohimoisesti ja tarttuu käsivarteeni. ’Enkö voi saada sinua ymmärtämään, tämä on toivotonta.’

’Tuo – ’ (olen sanomaisillani ’asesuunnitelma’ ja pidättelen itseäni) ’on pelkkää *campia*. Hän ei tiedä todellista suunnitelmaani, koska en tiedä itsekkään. *Se on elämää!* Hän ei osaa ennustaa elämää, ainoastaan kuolemaa.’

’Hän osaa ennustaa sen.’

’Olet väärässä! Väärässä! En halua nähdä sinua enää kuuna kullan valkeana!’

Pakenen kaupunkiin ja piiloudun kaverilta kukka-kauppaan kimpukirstun alle. Hän tulee ja seisoo kuin arkkuni päällä, vääntelee käsiään ja itkee ja rukoilee minua paljastamaan juoneni. Minäkin itken, kynelet putoavat kuivaan keltaiseen tomuun. Mutta en paljasta.”

Allen Ginsbergille 15. toukokuuta 1956 Lontoosta

”Pohjois-Afrikka, kymmenen (?) vuotta tästedes. Valtava roskalajä. Sininen taivas ja kuuma aurinko. Haisee nälkä ja kalma. Jostain kaukaa bensiinipalojen savua. Dave Lamont kävelee vierelläni bensapytty kannossa. Hänhän on kahdenkymmenenkuuden, mutta unessa hän näyttää kuusikymppiseltä, ties minkä ikäiseltä, ja minä tiedän näyttäväni samalta. Tapaamme viisi arabia. Näen arabin silmät edessäni ja sanot Davelle: ’Heitä petrolia noihin ja sytytä! Se on ainoa mahdollisuutemme.’ Kaksi arabia lakoaa petrolisoihtuina (*petrol* on englantilaisten sana bensalle, ei *kerosine*. Olen alkanut käyttää sitä.) Muita arabeja juoksee paikalle. Emme pärjääkään. Sääreni on petrolin peitossa. Sääreni on osa romuläjää. Kun yritän siirtää jalkaa, lihaa leikkaavat särkyneet pullot ja peltitölkkit ja ruosteinen rautalanka. Joku kirkuu korvaani.”

Paul Bowlesille 18. huhtikuuta 1960 Tangerangista

”Näen palasia [Tangerista] virumassa kuppiloissa ja kadunkulmissa. Aina kulmissa. Parempi ehkä nähdäkin se kaukaa. Saksalaisia joka puolella. Parvitolkulla niitä halki Pariisin katujen niin kuin ne ennen kulkivat läpi Tangerangin. Jättävät jälkeensä kielensä pirstaa.”

Paul Bowlesille 1. maaliskuuta 1962 Tangerangista

”Olin kenraali vihreässä univormussa. Joukot asuivat toista planeettaa vihreästä lasitiilestä ja metallista rakennetussa talossa. Emme voineet mennä ulos, koska ei ollut ilmaa. Kaikki oli muuten paikoillaan, muun muassa turkkilainen sauna, jossa piipahdin huomaamattomasti, mutta niin pahaksi pettymyksekseni, että jouduin lopulta luopumaan sotilasarvostani.”

Allen Ginsbergille 20. marraskuuta 1963 Tangerangista

”Sinä ja minä saavuimme Lhasaan kevytlentokoneella. Tavattiin neljä saksalaista, jotka sanoivat, että kaikki ulkomaalaiset jäävät laiturille n:o 4 Southampton-kadulla. Katseltiin ympärille, ketään ei missään, lopulta päätielle, sinä kysyt poliisilta, joka viittaa peukalolla taakseen ja siinä ovat vankkurit. Pelkästään paperit tarkastetaan ja *commandante* leimaa passimme ja kyttä saattaa meidät Southampton 4:ään. Taidamme jäädä, kunnes kiinalaiset tulevat, ja se on jo eri juttu.”

Brion Gysinille 30. lokakuuta 1970 Lontoosta

”Hyvää tekemistä unirintamalla, ja monissa unissa sinä olet mukana realistisissa mutta fantastisissa kerronnallisissa jaksoissa.”

Brion Gysinille 17. huhtikuuta 1972 New Yorkista

”Kiki tuli minun luokseni [tangerilaisen] Muniria-hotellin edustalla ja sanoi englanniksi tai amerikkaksi: ’Seksi on loppu.’”

Billy Burroughsille 1972 Lontoosta

”Olen istumaisillani yksityisessä Pullman-vaunussa, kun John Hopkins sanoo: ’Pelkäänpä, että tuo paikka on melkoisen tyyris.’”

Suomentanut Jarkko S. Tuusvuori

(uniotteet teoksista William S. Burroughs, *The Letters 1945–1959*. Toim. Oliver Harris. Penguin, New York 1993 ja *Rub out the Words. The Letters 1959–1974*. Toim. Bill Morgan. Penguin, New York 2013.)

Suomentajan huomautus

”Kamaunien kummallinen tosiasia: aina tapahtuu jotain, mikä estää saamasta paukkua”, kirjoitti Burroughs 1953 Pariisissa julkaistussa esikoisromaanissaan *Junkie*. Ei voi kääntää kevyemmin ”kumma juttu”, sillä St. Louisissa syntynyt Burroughs (1914–1997) alkoi jo 1948 kehittää erityistä tosiasiallisuuden ajatussuuntaa. Näin hän kirjoitti tulevalle runoilijalle, newjersey-

läislähtöiselle Allen Ginsbergille (1927–1997), louisianalaiselta farmilta: ”Olen kannattamaisillani filosofian nimeltä ’faktualismi’. Mirkään argumentit, mirkään vähämieliset harkinnat siitä, mitä ihmisten ’pitäisi tehdä’, eivät kuulu asiaan. Perimmältään on vain faktoja kaikilla tasoilla, ja kuta enemmän todistelee, sanailee ja moralisoi, sitä vähemmän näkee ja tuntee faktaa. Turha sanoakaan, että en ole kirjoittamassa tästä aiheesta mitään muodollista esitystä. Puhe ja faktualismi ovat yhteensopimattomia.”

Burroughsin ’faktat’ olivat hieman eri sarjaa kuin samalla sanalla kutsutut käsitteet keskimäärin. Seuraavana keväänä hän syytti Ginsbergin mystisiä kokemuksia ”luonteeltaan epämääräiseksi”. Hallusinaatioistakin tarvittiin ”konkreettista esimerkeistä ja kokeista” nousevaa faktatietoa. Omiensa pohjalta hän viestitti Ginsbergille vappuna 1950, että etiäiset ja telepatia olivat ”lujia” ja ”todistuvaisia” tosioita, jotka viittasivat ”ruumiittoman tietoisuuden ja kuolemanjälkeisen ja syntymää edeltävää elämän *mahdollisuuteen*”. Heinäkuussa 1952 Burroughs valitti Ginsbergille, kuinka hänen vieraanaan Meksikossa käynyt yhteinen ystävä, Uudesta Englannista tullut Jack Kerouac (1922–1969) ahmi kaiken ruuan eikä piitannut toisista tai tasapuolisuudesta: ”Hän ei kerta kaikkiaan näe faktoja oikein.”

Avovaimonsa Joan Vollmerin (1923–1951) kanssa Burroughs sai nuorena aineisiin kuulleen lapsen, romaanikirjailija William ”Billy” Burroughs Jr:n (1947–1981). Pääasiassa isä-Burroughs harjoitti kuitenkin miesten välistä lempeä. Hän piti *queer*-sanaa itselleen sopivana nimityksenä, siinä missä *Fag* ei kelvannut (22/iv/1952 Allen Ginsbergille), eikä yllä käännettyssä unikirjeessä lokakuulta 1954 esiintyvä (*fatuuous*) *fairykään*. Hänet rakastajana torjuneiden mutta mentorina hyväksyneiden Kerouacin ja Ginsbergin tapaisten nuorempien sanataiteilijoiden kanssa Burroughs tuli luoneeksi *beat*-kirjallisuutena tunnetun suuntauksen. Päihdyksissä ja ilmeisesti vahingossa hän ampui Vollmerin Meksikossa ja sai Yhdysvaltoihin palattuaan poissa olevana kahden vuoden tuomion. Siirryttyään Marokon Tangeriin Burroughs tutustui muiden muassa kanadalaiseen taidemaalariin Dave Lamontiin ja yhdysvaltalaiseen kirjoittajaan John Hopkinsiin. Eniten hän kertoo kuitenkin (puoli)anonymiksi jäävistä paikallisista kumppaneistaan, kuten erikoisen armaaksi käyneestä Kiki-nuorukaisesta. Läheiseksi tuli myös yhdysvaltalainen kirjailija-säveltäjä Paul Bowles (1910–1999), joka oli jo 1949 julkaissut uniteeman ympärille rakentuvan esikoisromaaninsa *The Sheltering Sky*.

Burroughsin romaanissa *Naked Lunch* (1959) tavataan ”unipoliisi”, ”unimahti” ja ”unilogiikka”. Uni käy ”reaalistakin reaalisemmaksi”. *Cities of the Red Nightrissa* (1981) uni jäsentää kaikkea tapahtumista. Oli vain oikein, että Burroughsin viimeiseksi romaaniksi jäi *My Education. A Book of Dreams* (1995). Niin tekijänsä unia kuin raportoikin, se viittaa myös Kerouacin romaaniin *Book of Dreams* (1960) ja Ginsbergin runoihin ”Dream Record: June 8, 1955” (1955/1969) ja ”Understand That This Is a Dream” (1969).

Burroughs oli innoissaan itävaltalais-yhdysvaltalaisen Wilhelm Reichin (1897–1957) elinvoimaa kuvaavista bioni- ja orgoniteorioista. Hän rakensi niiden pohjalta oman vieroitus-oreisiin tepsivän orgoniakkunsa, joka esiintyy jo *Junkiessa*. Mutta yhdessä kahden englantilaisen, taiteilija Brion Gysinin (1916–1986) ja insinööri Ian Sommervillen (1940–1976), kanssa Burroughs kehitti 60-luvulla myös erityisen ”räpsy-” eli ”unikooneen” (*flicker* tai *dream machine*). Hän odotti kaupallista menestystä tästä näköhermoärsytyksen perustuvasta, levylautasella pyörivästä lieriövalaisimesta.

Vrt. Burroughsin jälkiperaisteokset:

Nisti (Junkie). Suom. Jaakko Yli-Juonikas. Sammakko, Turku 2003.
Alaston Lounas (Naked Lunch). Suom. Risto Lehmusoksa. Gummerus, Jyväskylä 1973.
Punaisen yön kaupungit (Cities of the Red Night). Suom. Elina Koskelin. Sammakko, Turku 2007.
Koulutukseni. Unien kirja (My Education. The Book of Dreams). Suom. Elina Koskelin, Sammakko, Turku 2012.